

La truita de riu (*Salmo trutta fario*)

(ALDC, VIII, 1767. La truita de riu)

La truita és un ‘peix de rius i llacs de muntanya, de pell pigallada i carn força apreciada’; el mot, doc. des del s. XII, deriva del llat. tardà TRUCTA, probablement d’origen cèltic, origen també del cast. *trucha*, fr. *truite*, oc. *troita/trocha*, it. *trota*, port. i gall. *troita*. Posteriorment s’ha aplicat als ‘ous batuts i fregits a la paella’ per la seva forma “allargada i cilíndrica [...] vagament semblant a un peix”, “la truita colpeix especialment la imaginació pel seu bon gust [...], per la seva vivor i prodigiosa agilitat [...], pels molts salts que pega” (DECat), com la fan fregir igual que la truita d’ous; la var. més estesa és *trutxa*, pres del cast. *trucha*, que eventualment, per una atracció formal humorística, presenta *truja* ‘femella del verro’ 42, que a la loc. 26 alterna amb la var. ensordida *truixa*.

Notem que, a causa de la polisèmia de *truita* ‘peix d’aigua dolça’ i ‘preparat culinari amb ous’, en poblacions pallareses i ribagorçanes el darrer concepte s’expressa amb *truitada*, com *trochada* en algun punt oc. (a partir de ‘truita gran’); en altres llengües no s’ha donat la confusió: cast. *trucha/tortilla*, gall. *troita/tortilla*, fr. *truite/omelette*, it. *trotta/frittata*.

El mapa mostra la vigència de *truita* al Principat, enfront del desconeixement del nom (i infreqüència de la “cosa”), o la introducció del mot castellà, *trutxa*, en àrees contigües a les de parla cast. o arag. o per influència del mercat.

Són mots normatius *truita* i *truitada* (que no apareix en el resultat de les nostres enquestes), des del DG1, 1932.

